DADA TROUGH LITERARY MAGAZINES

Elena Monica BACIU
"Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: Our study focuses on the importance of literary magazines of the time that not just resumes at publishing works but also contributes to the universality of the works and of the literary trends. The literary magazines " have a life " as described by Tristan Tzara in " Les Revues litteraires d'avangarde a l'origine de la nouvelle poésie". The literary history is recorded in their movement with many nuances that can sometimes be indistinguishable in published works. The avangarde magazines play an important role because they are the product of a creative act that enjoys more freedom than before.

Keywords: dada, chronology, literary space, periodicals, provocative nihilist spirit

La iniţiatorii dadaismului - Hugo Ball, Tristan Tzara, la Zurich; Francis Picabia, Marcel Duchamp în Statele Unite ale Americii; Richard Hullsenbeck, fraţii Herzfelde, Hans Arp, Max Ernst etc. în Germania; André Breton, Louis Aragon etc. la Paris se poate recunoaşte aceeaşi voinţa comună de distrugere, de revoltă fără precedent în istoria literelor şi artelor. Textele lor programatice sunt caracterizate de spargerea unităţii şi ordinii sintactice a frazei, corelată cu destrămarea ordinii logice şi semantice.

Hugo Ball este ideologul decompoziţiei limbajului, el exprimând dimensiunea profund negativistă a curentului dadaist, pe când continuatorul sau, Tristan Tzara, exprimă dimensiunea ludică, publicitar scandaloasă, participând astfel, la internaţionalizarea curentului.

Revistele franceze de avangardă ar fi :Sic (1916), Cabaret Voltaire (1916), publicaţiile DADA (1, 2, 3, Anthologie Dada, Dadaphon : 1917-1920), Maintenant (1918) Cannibale (1920) Z (1920), Projecteur (1920), Proverbe (1920), Littérature (1919-1924), Aventure (1921-1922), Le Coeur à barbe (1922), La Révolution surréaliste (1924-1929), Le Surréalisme au service de la révolution (1930-1933) și Minotaure (1933)

Revista *Cabaret Voltaire*, număr unic dirijat de Ball apare la Zurich în 1916 sub forma unui caiet de 32 de pagini fiind o culegere literar-artistică, textul fiind redactat în două limbi franceză și germană, susţinând vehement că „*dincolo de război şi de patrie există oameni independenţi care trăiesc alte idealuri, iar intenţia artiştilor adunaţi aici este de a publica o revistă internaţională. Revista va apărea la Zurich şi va avea numele Dada*". Cea mai mare parte a textelor care sunt inserate,tocmai fuseseră obiectul unor recitări sau spectacole cum este cazul "*Amiralului ce cauta o casa de inchiriat*" , poem simultan de R.Huelsenbeck, M. Janco și T. Tzara, reprezentat la Cabaret Voltaire în data de 31 martie 1916. Este de reţinut importanţa cu care dada tratează poemul simultan , un tip de poezie ce se află la antipodul soloului poeziei lirice tradiţionale. Poemele simultane ale lui Tzara anulează muzicalitatea poeziei, vocile se suprapun se contorsionează fără nici cea mai mică remuşcare sau dorință de armonizare atât în planul sonor cât și în cel al logicii.

BDD-A22195 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:54 UTC)

Preocuparea de internaţionalizare a manifestărilor dada a fost prioritară deşi editorul, german de origine explică faptul că nu are nici o legătură cu mentalitatea germană în Notes redactionnelles/ Redactionnelle Notizen. Cu toate acestea Hugo Ball se va distanța de dada tocmai pentru că se va lovi de ostilităţi de ordin naţionalist din partea francezilor care susţineau că dada este produsul unui german care vroia să facă propaganda poporului lui 1. Tzara și Huelsenbeck confirmă în „Dialogue entre un cocher et une alouette" că dada nu are nici o legatură cu razboiul și că doreşte să devină o activitate internaţională.

Revista Dada a cunoscut între 1917 și 1921 şapte numere : Dada 1- culegere artistică și literară (Zurich iulie 1917) Dada 2 – culegere artistică și literară (Zurich, decembrie 1917) Dada 3 (Zurich , decembrie 1918, Dada 4/5- Antologie dada(Zurich, mai 1919) Dada 6 – Buletin Dada (Paris, februarie 1920), Dada 7 –Dadaphone(Paris, martie 1920), Dada au grand air-Der Sangerkrieg în Tirol (Paris, septembrie, 1921)

În unele reviste dadaiste, se cultivă absurdul într-o manieră direct jurnalistă. Spre exemplu, în Bulletin Dada, sub semnătura Sinistre Farceur sunt inserate ştiri false ca "Philipe Soupault s-a sinucis", sau se găsesc reclame sub forma unor presupuse corespondențe de la cititor precum "*sunt 15 zile de când iau 391 şi observ cu satisfacţie un rezultat într-adevăr surprinzător: sânii mei care căzuseră în urma bolii, au redevenit ce erau înainte*". Tristan Tzara a vorbit despre acţiunile dadaiste prin corespondențele pe care le avea în toata lumea, prin popularizarea evenimentelor dadaiste în ziarele cunoscute. M. Sanouillet e de părere că dadaiştii plăteau pentru apariţia unor anunţuri în presa pariziană sau regională, ajungând în acest mod să „coboare dada-ul".

Primele două numere ale revistei Dada nu conţin producţii în germană decât în franceză și italiană însă artiştii germanofoni sunt reprezentaţi puternic prin operele artistice, dadaiştii nesupunându-se total cenzurii. Cu Dada 3 avându-l pe Tzara ca organizator, revista explodează prin pagini pline cu texte literare, artistice, imagini, cititorului fiindu-i foarte greu să le desluşească intenţia. Cu numărul acesta al revistei se conturează spiritul dada nihilist și anti artistic renunţându-se în titlul revistei la denumirea de *culegere literar artistică.*

În locul afirmaţiilor pozitiviste din primul număr când Tzara scria" *ceea ce scriem despre arta este opera de educare și ea poate exista doar în acest sens. Noi vrem să facem oamenii mai buni ca ei să înteleagă , că doar fraternitatea există în momentul în care frumosul este viața concentrată[...] Îmi deschid inima ca oamenii sa fie mai buni*", urmează etapa dezgustului atât de vehementă din Manifest dada 1918: „ *Orice operă picturală sau plastică e inutilă; ea să fie un monstru ce sperie spiritele slugarnice, și nu dulceagă pentru a împodobi refectoriile animalelor în costume omeneşti, ilustrări ale acestei triste fabule a omenirii. - Tabloul este arta de a face să se întâlnească două linii geometric constatate ca fiind paralele, pe o pânză, în fața ochilor noştri, în realitatea unei lumi transpuse conform unor noi condiţii și posibilităţi. Lume care nu e specificată și nici definită în operă, ci aparţine în nenumăratele ei variaţiuni spectatorului*". Deci după dorința de a recrea arta într-o manieră plăcută și umană , intenţiile dadaiste se îndreaptă spre acţiuni destructive. Acestă activitate din numarul 3 al revistei coincide și cu moartea lui Appolinaire dar și cu sosirea la

1Hugo Ball, *Dada à Zurich.* Le mot et l'image (1915–1916), traduction Sabine Wolf, Les Presses du réel, Dijon, 2006

BDD-A22195 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:54 UTC)

Zurich a lui F.Piccabia care va da un impuls și mai decisiv mișcării aducând înaintea publicului propriile sale creaţii de pictura dada.

Dada 4/5 sau Antologia Dada din mai 1919 apare în două formate: unul exclusiv în franceză , celălalt bilingv franceză-germană și este ultimul număr care iese la Zurich. Aici în anexa intitulată: *Proclamation sans pretention* , Tzara își susține programul nihilist și provocator care-l va însoți defapt în aventura dada , elemente ce își vor pune amprenta pe mișcarea literar artistică dada dar și care-i vor deschide artistului noi orizonturi de creație:

” *Noi nu căutam nimic, noi afirmăm vitalitatea, fiecărei clipe ,*
antifilosofia acrobaţiilor spontane regătiţi acţiunea geiserului
sângelui nostru - formaţie submarină de avioane transcromatice,
metale celulare şi cifrate în saltul imaginilor deasupra regulamentelor frumosului şi a controlului său
Asta nu e pentru lepădăturile care-şi adoră încă buricul”[2]

Dada 6 sau Buletin Dada ce serveşte drept program la matineul dada al Salonului Intependenţilor din 5 februarie 1920 și numărul 7, Dadaphone oferă si azi câteva pagini de lectură de divertisment unde se împletește satira, umorul, violența spre intrigarea publicului cititor.

Însă revista Dada nu este singura de pe piaţă martoră a evenimentelor dadaiştilor, *391*, revista lui Francis Piccabia(1917-1924) apare prima dată la Barcelona, nr. 1-4 1917, numerele 5-7 la NewYork 1917, nr. 8 la Zurich 1919, și la Paris de la nr. 9-19.Titlul acestei reviste vine de la 291 o revistă care apărea la New York sub conducerea lui Alfred Streglitz și care se ocupa de o galerie de tablouri moderne situată la nr 291 pe 5-th Avenue.

Primul număr al revistei 391 are pe coperta Novia- o operă mecanică realizată de Picabia, înăuntru o pictură de Marie Laurencin, poeme de Max Goth și Francis Picabia. Numărul 12 o are pe copertă pe faimoasa Monalisa, purtând o pereche de mustăți, creaţie a lui Duchamps, și căreia i-a fost dat numele L.H.O.O.Q iar pagina a treia, o reprezintă pe Fecioara Maria printr-o pată de cerneală. Întregul număr este oglinda unei atitudini violente împortiva artei mercantile, împortiva tradiţionalismului.

Proverbe, o foaie lunară condusă de Paul Eluard, din februarie 1920 până în iulie 1921 cu 6 numere doreşte să fie o publicaţie ce tratează problema limbajului odată cu versurile lui Appolinaire :

„*O bouche l’homme est a la recherche d’un nouveau langage*
Auquel le grammairien d’aucune langue n’aura rien a dire”

Revista lui Eluard pune în discuţie cuvintele și frazele, locuţiunile, limbajul vorbit și limbajul scris.3 Colaboratorii revistei, adepţi ai lui Jan Paulhan respectă filosofia acestuia care spune despre cuvinte că sunt exploatate din necesitate însă odată scopul îndeplinit acestea nu mai vorbesc despre ele însele, și propune uitarea cuvintelor și distrugerea sintaxei ştiute

[2] *DADA* n°4-5, http://sdrc.lib.uiowa.edu/dada/dada/4_5/pages/00cover3.htm

[3] “*Euald inainte să devină al nostru a fost amicul lui Jan Paulhan și va participa timp îndelungat la preocupările acestuia : el va cultiva în planul poetic , savantele sale obiecții în materie de limbaj* » traducerea noastră, Andre Breton, Entretiens, apud, Michel Sanouillet, *Dada a Paris,* Edition nouvelle, revue remanie,et augumentee par Anne Sanouillet ,preface de Michelle Humbert, CNRS Editions, 2005, Paris, p.184

BDD-A22195 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:54 UTC)

pentru a crea ceva nou. Paulhan a exersat asupra lui Paul Eluard o influență notabilă și în conturarea programului revistei:" *Eu sunt preocupat în a demonstra că cuvintele nu sunt o traducere a gândurilor cum este în cazul scrierii telegrafice sau a semnelor scrierii , dar un lucru în sine o materie de redus și dificilă* „4

Numarul 2 al revistei din 1 martie 1920, foloseşte artificii tipografice cum este situaţia articolului lui Picabia care devine ilizibil deoarece a fost imprimat de mai multe ori propoziţia „*Eu nu am putut niciodată decât să pun apă în apa mea* „5 Păstrând încă anonimatul autorilor, penultimul număr al revistei a fost distribuit gratuit sub forma unei foi denumită „ număr special de arta și de poezie" pentru a găsi persoane interesate de abonament , iar nr. 6 care devine numarul 1 al L'Invention și prezintă firul roşu al spiritului lui Eluard.

Celine Arnaud, soția lui Paul Dernee, scriitoare ce aderă la spiritul dada face să renască *revista Z* lansată de soţul ei, însă se distinge față de aceasta în primul rând prin formatul ei „*Projecteur este o lanterna pentru orbi. Nu își vinde luminile pentru că sunt gratuite.Projecteur râde de tot: bani glorie și reclamă* „6.Textele din interior se încadrau perfect în liniile dada. Festivalul ţinut la sala Gaveau și anunţat în primul număr al revistei, devine prilej de publicitate pentru revista care va cunoaşte un singur număr și care va dispărea din cauza unui proiect de mare anvergură lansat de soții Dermee, o revista de mare tiraj *L'esprit nouveau* ce apare în octombrie 1920, care făcea profit moderniştilor reuniţi.

Revista fondată și condusă de Louis Aragon, Andre Breton și Philipe Soupault *Litterature*, publică între 1919 și 1921 în jur de 20 de numere, iar cu numarul 13 unde sunt regrupate cele douăzeci și trei de manifeste ale Mișcării dada, revista se declară dada. După ce aderă la spiritul dada, revista *Litterature* cunoaşte dezbinarea coordonată de Andre Breton și care antrenează sfârşitul curentului dada. Folosindu-se de argumente anti-literare, preluate o parte chiar din repertoriul dadaist, preia frâiele și impune un nouă eră, cea a suprarealismului. Sub conducerea lui și a lui Philipe Soupault noua serie a revistei apare în martie 1922.

În acelaşi an, în aprilie 1922 apare Coeur a barbe, un caiet realizat de Eluard, Dessaignes și Tzara anunţând că publicaţia „*nu va conţine nici literatura, nici poezie*" Dadaiștii s-au opus pretenţiei organizatorilor de a participa la Congresul pentru determinarea directivelor și apărarea spiritului modern și îi reproşează lui Breton alianţa cu Revista Esprit Nouveau, concepţiile acesteia, dogmatismul pretenţios, fiind opusul libertăţii spirituale pe care dada o proclama. Refuzul dadaiştilor de a participa la acest Congres a fost luat ca o ameninţare iar „ Lăsaţi tot" a lui Andre Breton pecetluieşte ruptura lui cu dada: "*Lăsaţi tot. Lăsaţi Dada. Lasă-ti nevasta. Lasă-ți amanta. Lasă-ți speranţele și temerile. Lasă-ți copii în păduri. Lasă-ți substanţa pentru umbră. Lasă-ți viața uşoară, lasă-ți ceea ce aveai pentru viitor. Haide, la drum.*"

Catalogul Salonului Dada apare cu ocazia expoziţiei Studioului Champs Elysees în iunie 1921 unde putem citi: „ *Nimeni nu este îndreptăţit sa ignore Dada, imposibil nu este dada .Dacă vreţi să muriţi continuaţi* "

---

[4] Jean Paulhan, scrisoare adresată lui Paul Eluard, inserată în exemplarul Gaffede Litterature, Bibliotheque Nationalle, pZ,1816, apud, Michel Sanouillet, *Dada a Paris*, Edition nouvelle, revue remanie,et augumentee par Anne Sanouillet ,preface de Michelle Humbert, CNRS Editions, 2005, Paris

[5] Revista Proverbe nr 2 p. 1

[6] Revista Projecteur nr 1 mai 1920,pag 1

BDD-A22195 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:54 UTC)

Publicarea simultană a unor reviste nu este datorată unei coincidenţe ci este vorba de efortul dadaiştilor pentru a atrage atenţia publicului conducându-se după ideea că nu este nevoie de o revitstă de 60 de pagini pentru a zgudui lumea artistică, pentru public fiind nişte misterioase frânturi sau „multiple tentacule a unui monstru excesiv umflat care se numea dada”7

Dadaiştii au stiut sa valorizeze partea polemica şi senzaţională a jurnalismului modern , al cărui produs şi este iar stilul lor intrigă publicul cititor, atrage cu orice preţ atenţia, facând o reclamă de un gust îndoielnic de cele mai multe ori.

Prezenţa constantă a absurdului în programul dadaist este liantul care leagă producţiile literare şi artistice ale vremii din zone şi colţuri diferite ale lumii, pentru că dimensiunea acestui fenomen nu este limtată nici din punct de vedere artistic, nici din punct de vedere geografic, tentaculele sale se întind în avangarda europeană

Bibliografie:

1. BALL Hugo, *Dada à Zurich*, traduction de l’allemand et notes de Sabrine Wolf, Nouvelle édition revue et corrigé, Les presses du réel, 2006
2. FAUCHEREAU, Serge, En songeant a Tristan Tzara, Caiete Critice, Fundaţia Naţională de ştiinţă şi artă , nr 1,2,3, 2009.
3. HAUSMANN Raoul , *Courrier Dada,* Editions Allia, Paris 2004
4. MARTIN, M., *En guise d’introduction. Sur l’avant-garde en general et l’avant-garde roumaine en particulier*, în “Euresis. Cahiers roumains d’études littéraires”, Editura Univers,Bucuresti, nr.1-2, 1994,
5. SANOUILLET Michel, *Dada a Paris,* CNRS Editions, Paris, 2005
6. TZARA Tristan, *Şapte manifeste DADA, Lampisterii, Omul aproximativ, 1925-1930,* Versiuni romaneşti, prefaţa şi note de Ion Pop, Editura Univers, Bucureşti, 1996.
7. TZARA Tristan, Manuscrits TZR 358, *Poésie latente et poésie manifeste*, Bibliothèque Jaques Doucet, Paris
8. TZARA Tristan , *Manfeste dada 1918,* dans *Les revues d’avant-garde à l’origine de la nouvelle poésie*, 4-eme émission, texte de Tristan Tzara, Biblioheque J. D. Paris, manuscrit TZR 677

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development , as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652

[7] Michel Sanouillet, *Dada à Paris*, Edition nouvelle, revue remanie,et augumentee par Anne Sanouillet ,preface de Michelle Humbert, CNRS Editions, 2005, Paris, p.184.

BDD-A22195 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:51:54 UTC)